

CROSS-COMPLIANCE (Křížové plnenie)

V roku 2003 bola prijatá zásadná reforma Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ, ktorej dôležitými prvkami sú oddelenie poľnohospodárskych podpôr od produkcie a zavedenie povinného **krížového plnenia (Cross Compliance)**, t.j. plnenia určitých zákonných požiadaviek hospodárenia z oblasti verejného zdravia, zdravia zvierat a zdravia rastlín, životného prostredia a životných podmienok zvierat a dodržiavania podmienok dobrého poľnohospodárskeho a ekologického stavu poľnohospodárskej pôdy poľnohospodármi, ako podmienky pre ich získanie v reformou prijatom systéme jednotnej platby na podnik (angl. Single Payment Scheme - SPS).

Cross Compliance (CC) nepredstavuje zavedenie žiadnych nových povinností pre poľnohospodárov; jednotlivé základné požiadavky platia celkom nezávisle od Cross Compliance.

Krížové plnenie je súhrnné označenie pre **záonné požiadavky hospodárenia (ZPH)** (angl. Statutory Management Requirements – SMR) podľa článku 4 a prílohy III nariadenia Rady (ES) č. 1782/2003 a štandardy **dobrych poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok** (angl. Good Agricultural and Environmental Conditions – GAEC) podľa článku 5 a prílohy IV toho istého nariadenia.

Príslušné právne predpisy týkajúce sa zákonných požiadaviek hospodárenia, sú platné a účinné a pre poľnohospodárov záväzné. Ich prípadné porušenie doteraz nemalo dopad na vyplácanie ani výšku priamych platieb, po zistení príslušnými kontrolnými inštitúciami však môže byť sankcionované.

Poberatelia priamych podpôr majú povinnosť spĺňať stanovené **záonné požiadavky hospodárenia (ZPH)** a udržiavať svoje plochy v **dobrych poľnohospodárskych a environmentálnych podmienkach (GAEC)**. Dodržiavanie týchto podmienok sa súhrnne označuje ako „**krížové plnenie**“ (**KP**).

Koho sa týka CC?

- Všetkých poľnohospodárov, najmä tých, ktorých poľnohospodársky užívané plochy sa nachádzajú v oblasti NATURA 2000 (= Chránené vtáčie územia a Územia európskeho významu),
Natura 2000 je názov sústavy chránených území členských krajín Európskej únie a hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok.
- Poberateľov priamych podpôr a kompenzačných platieb (Program rozvoja vidieka) majú povinnosť:
 - Spĺňať stanovené záonné požiadavky (normy) hospodárenia (ZPH) (hospodáriť v súlade s 18 nariadeniami a smernicami EÚ)
 - Udržiavať svoje plochy v **dobrych poľnohospodárskych a environmentálnych podmienkach (GAEC)** - 10 štandardov pre ochranu pôdy a špecifických biotopov.

Zavedenie krížového plnenia (záonných podmienok hospodárenia - ZPH):

- časť A: od **1.1.2009**: Životné prostredie a zdravie, označovanie a registrácia zvierat (ZPH 1-8)
- časť B: od **1.1.2011**: Zdravie (verejné zdravie, zdravie zvierat a rastlín, oznamovanie chorôb, pohoda zvierat (ZPH 9 – 18)

Od uvedených termínov bude dodržiavanie systému krížového plnenia podmienkou pre vyplácanie priamych platieb aj v Slovenskej republike.

Od 1. januára 2009 bude systém krížového plnenia platiť aj pre vyplácanie vybraných podpôr v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2007-2013.

Nariadenie vlády SR č. 20/2009 Z.z. zo 14.01.2009 o podmienkach poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou priamych platieb v **§ 8 Krížové plnenie** stanovuje:

- (1) Na poskytnutie priamych platieb je žiadateľ povinný plniť podmienky krížového plnenia, ktorými sú:
- a) dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky podľa **prílohy č. 2**,
 - b) požiadavky hospodárenia, ktoré sú uvedené v **prílohe č. 3**.

Dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky

Oblasť	Štandardy	Podmienky									
Pôdna erózia Ochrániť pôdu pomocou vhodných opatrení.	Minimálne krytie pôdy.	V termíne od 15. októbra do 1. marca na dieloch pôdnych blokov s priemernou svahovitosťou nad 12° zabezpečiť najmenšiu 40 % vegetačnú pokrýtku výmery ornej pôdy oziminou, viacročnou krmovinou alebo medziplodinou alebo strniskom.									
	Minimálna správa pôdy odrážajúca špecifické miestne podmienky.	Zabrániť vhodnými opatreniami na ornej pôde tvorbe ryhovej erózie s eróznou ryhou nad 20 cm.									
	Zachovávanie terás.	Likvidovať existujúce terasy vinogradov je zakázané.									
Organické zložky pôdy Zachovať úrovne organických zložiek pôdy pomocou vhodných praktík.	Striedanie plodín.	Nepestovať na tej istej ploche počas dvoch po sebe nasledujúcich rokov tú istú okopaninu.									
	Správa polí so strniskom.	Vypaľovať strniská a páliť rastlinné zvyšky po zbere úrody z obilnín, strukovín a olejník je zakázané.									
Štruktúra pôdy Zachovať štruktúru pôdy pomocou vhodných opatrení.	Vhodné používanie strojov.	Nevstupovať na poľnohospodársku pôdu v čase, keď môže dôjsť k jej zhutňovaniu a rozbahneniu.									
Minimálna miera údržby Zabezpečiť minimálnu úroveň údržby a zabrániť zhoršeniu stanovišťa.	Minimálna miera intenzity chovu a vhodné režimy.	a) Dodržiavať minimálne zaťaženie 0,1 veľkej dobytovej jednotky zvierat na jeden hektár trvalých trávnych porastov, ktorých výmera je vyššia ako 20 ha. Výnimka pre minimálne zaťaženie je povolená pre plochy v oblastiach, v ktorých je predpísaná príslušným orgánom štátnej správy na ochranu životného prostredia. Výpočet veľkej dobytovej jednotky pre túto podmienku je nasledujúci: – teľatá do šesť mesiacov: 0,2 VDJ/ks, – hovädzí dobytok od 6 do 24 mesiacov: 0,6 VDJ/ks, – hovädzí dobytok nad 24 mesiacov: 1 VDJ/ks, – ovce a kozy nad 12 mesiacov: 0,15 VDJ/ks, – kone od šesť mesiacov: 1 VDJ/ks.									
		b) Udržiavať všetky plochy trvalých trávnych porastov podľa nadmorskej výšky kosením alebo spásaním podľa sledovaného obdobia.									
		<table border="1"> <thead> <tr> <th>Nadmorská výška (m n. m.):</th> <th>Prvú kosbu alebo mulčovanie* začať od:</th> <th>Prvý pasienkový cyklus začať od:</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0 – 400</td> <td>15. 6.</td> <td>15. 5.</td> </tr> <tr> <td>401 – 600</td> <td>1. 7.</td> <td>25. 5.</td> </tr> </tbody> </table>	Nadmorská výška (m n. m.):	Prvú kosbu alebo mulčovanie* začať od:	Prvý pasienkový cyklus začať od:	0 – 400	15. 6.	15. 5.	401 – 600	1. 7.	25. 5.
		Nadmorská výška (m n. m.):	Prvú kosbu alebo mulčovanie* začať od:	Prvý pasienkový cyklus začať od:							
0 – 400	15. 6.	15. 5.									
401 – 600	1. 7.	25. 5.									

		601 – 800	15. 7.	10. 6.
		nad 800	25. 7.	20. 6.
		<p>*) Pri splnení podmienky minimálneho zaťaženia podľa predchádzajúcej podmienky je možné použiť mulčovanie.</p> <p>c) Najneskôr do 14 dní po vykonaní kosby na lúčkach odstrániť pokosenú hmotu; to neplatí, ak sa uplatňuje podmienka uvedená v oblasti štruktúra pôdy.</p>		
	Ochrana stálych pasienkov.	Vylúčiť zmenu trvalých trávnych porastov na ornú pôdu okrem prípadov podľa osobitného predpisu.		
	Zachovávanie krajinných prvkov.	Nenarušovať krajinné prvky, ako sú stromoradia, vetrolamy a solitéry.		
	Zabránenie prenikaniu nežiaducej vegetácie na poľnohospodársku pôdu.	<p>a) Odstraňovať samonálety drevín, krovín, invázne druhy rastlín a húževnaté buriny zostávajúce ako nedopasky.</p> <p>b) Trvale udržiavať plochy ornej pôdy nevyužívanej na produkciu plodín spôsobom, ktorý zabráni vysemeneniu burín.</p>		

Príloha č. 3 k nariadeniu vlády č. 20/2009 Z. z.

Podmienky dodržiavania krížového plnenia – zákonné požiadavky hospodárenia (ZPH)

Oblasť	Podmienky
Životné prostredie (ZPH 1 – 5)	
1. Ochrana voľne žijúcich vtákov	
Chrániť druhy voľne žijúcich vtákov prirodzene sa vyskytujúcich na európskom území členských štátov.	<p>a) Dodržiavať zákaz odstraňovania hniezdnych stanovišť, napr. hniezdne alebo dutinové stromy chránených druhov vtákov, určených rozhodnutím orgánu ochrany prírody.</p> <p>b) Dodržiavať zákaz rozorávania hniezdnych biotopov chránených druhov vtákov určených rozhodnutím orgánu ochrany prírody.</p> <p>c) V období hniezdenia a vyvážania mláďat dodržiavať nerušenie hniezdenia vtákov.</p> <p>d) Dodržiavať zákaz chytania, zraňovania, usmrcovania dospelého živočicha a jeho vývinového štádia a ničenia vajec.</p> <p>e) Zabezpečiť príslušné povolenie v prípade realizácie projektu – stavebné práce, násypy, odvodňovacie zariadenie a pod., ktorý má dosah na chránené vtáčie územia, a dodržiavať náležitosti vychádzajúce z povolení.</p>
2. Ochrana podzemných vôd pred znečistením niektorými nebezpečnými látkami	
Chrániť podzemné vody pred znečistením niektorými nebezpečnými látkami.	<p>a) Dodržiavať povinnosť viesť v podniku dokumentáciu o nadobudnutí a o zaobchádzaní s látkami podľa osobitného predpisu.</p> <p>b) Zabrániť priamemu vypúšťaniu látok do podzemných vôd.</p>

	c) Zabrániť nepriamemu vypúšťaniu látok do podzemných vôd.
3. Ochrana životného prostredia a najmä pôdy pri používaní čistiarenských kalov	
Zabezpečiť používanie len upravených čistiarenských kalov v súlade s predpísaným režimom.	<ul style="list-style-type: none"> a) Odoberať upravený čistiarenský kal len na základe písomnej zmluvy medzi jeho producentom a užívateľom pôdy v súlade a v rozsahu schváleného projektu aplikácie. b) Rešpektovať obmedzenia a obdobia zákazu aplikácie čistiarenských kalov. c) Zasielať Výskumnému ústavu pôdozvedectva a ochrany pôdy a Ústrednému kontrolnému a skúšobnému ústavu oznámenia o dodávke čistiarenského kalu po jeho aplikácii do pôdy. d) viesť evidenciu o mieste aplikácie a množstve celkových dávok čistiarenských kalov za kalendárny rok.
4. Ochrana vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov	
Chrániť vody pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov (podniky v zraniteľných oblastiach).	<ul style="list-style-type: none"> a) Dodržiavať požiadavky objemu skladovacích kapacít pre jednotlivé druhy hospodárskych hnojív. b) Dodržiavať podmienku umiestnenia dočasnej voľnej skládky na poľnohospodárskej pôde so svahovitosťou do 3° s vylúčením produkčných blokov s vysokým stupňom obmedzenia. c) Dodržiavať najviac 9-mesačnú skladovaciu lehotu maštalného hnoja na voľnej skládke od prvej navážky. d) Dodržiavať odstup v nárazníkových zónach 10 m od brehovej čiary vodného toku alebo od zátopovej čiary vodnej nádrže a hranice ochranného pásma I. stupňa zdroja podzemnej vody. e) viesť presnú prvotnú evidenciu o striedaní plodín, agrotechnike a hnojení pozemkov podľa osobitného predpisu. f) Podnik je povinný vypracovať a dodržiavať program používania hnojív s obsahom dusíka. g) Rešpektovať zákaz hnojenia v termíne od 15. novembra do 15. februára a pri skorom jarnom prihnojovaní ozimín v termíne od 1. februára v dávke do 60 kg dusíka/ha s dodržiavaním pôdnych a klimatických obmedzení. h) Dodržiavať požiadavku neaplikovania hnojív s obsahom dusíka na pôdu: zamrznutú viac ako 8 cm do hĺbky, zasneženú vyššou vrstvou snehu ako 5 cm alebo zamokrenú súvislou vrstvou vody. i) Dodržiavať požiadavku aplikácie maximálne povolenej dávky 170 kg/ha/rok celkového dusíka z hospodárskych hnojív.
5. Ochrana biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín	
Chrániť biotopy európskeho významu a druhy rastlín a živočíchov európskeho významu.	<ul style="list-style-type: none"> a) Zabezpečovať dodržiavanie zákazu odstraňovania prírodných elementov bez potrebného rozhodnutia orgánu ochrany prírody a zabezpečovať, aby boli taktiež dodržané podmienky určené týmto rozhodnutím. b) Zabezpečovať dodržiavanie zákazu zasahovať do biotopu európskeho významu, ktorým je možné biotop poškodiť alebo zničiť bez potrebného rozhodnutia orgánu ochrany prírody, a zabezpečovať, aby boli taktiež dodržané podmienky určené týmto rozhodnutím.
Zdravie ľudí, zvierat a rastlín	
6. Identifikácia a registrácia hospodárskych zvierat	
Zabezpečiť identifikáciu a registráciu hospodárskych zvierat.	<ul style="list-style-type: none"> a) Dodržiavať povinnosť registrácie každého chovu hospodárskych zvierat. b) Dodržiavať povinnosť identifikácie a evidencie hospodárskych zvierat podľa osobitného predpisu.

<p>Zabezpečiť identifikáciu a registráciu ošípaných.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a) Dodržiavať povinnosť vedenia registra chovu ošípaných. b) Zaznamenávať všetky údaje v registri chovu ošípaných. c) Dodržiavať zásadu označenia ošípanej v čo najskoršom čase po narodení, najneskôr však pred presunom z hospodárstva alebo do 30 dní po skončení izolácie pri naskladnení ošípaných dovezených z tretích krajín jednou ušnou značkou alebo tetovaním alebo po zistení straty alebo nečitateľnosti ušnej značky. d) Dodržiavať povinnosť hlásenia každej zmeny v chove ošípaných do Centrálnej evidencie hospodárskych zvierat do desiateho dňa nasledujúceho mesiaca. e) Dodržiavať povinnosť archivácie registra chovu ošípaných po dobu najmenej troch rokov.
<p>7. a 8. Identifikácia a registrácia hovädzieho dobytká</p>	
<p>Zabezpečiť identifikáciu a registráciu hovädzieho dobytká.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a) Dodržiavať povinnosť vedenia individuálneho registra hovädzieho dobytká. b) Zaznamenávať všetky údaje v individuálnom registri chovu hovädzieho dobytká podľa osobitného predpisu. c) Dodržiavať zásadu označovania hovädzieho dobytká dvomi originálnymi plastovými ušnými značkami do 72 hodín po narodení alebo do 20 dní po dovoze z tretej krajiny po skončení izolácie – evidencia v rámci Európskej únie je rovnocenná alebo po zistení straty alebo nečitateľnosti ušnej značky. d) Dodržiavať povinnosť hlásenia každej zmeny v chove hovädzieho dobytká do Centrálnej evidencie hospodárskych zvierat do siedmich dní odo dňa zmeny. e) Dodržiavať povinnosť sprevádzania zvierat jeho pasom pri presunoch v rámci členských štátov alebo tretích krajín, ak ide o zvieratá staršie ako 28 dní; ak ide o zvieratá mladšie ako 28 dní, postačuje sprievodný doklad. f) Dodržiavať povinnosť archivácie individuálneho registra hovädzieho dobytká najmenej tri roky.
<p>9. Identifikácia a registrácia oviec a kôz</p>	
<p>Zabezpečiť identifikáciu a registráciu oviec a kôz.</p>	<ul style="list-style-type: none"> a) Dodržať povinnosť vedenia individuálneho registra oviec a kôz. b) Zaznamenávať všetky údaje v individuálnom registri chovu oviec a kôz. c) Dodržiavať zásadu označovania oviec a kôz do 6 mesiacov po narodení, pred presunom alebo do 14 dní po skončení izolácie po dovoze z tretej krajiny – evidencia v rámci Európskej únie je rovnocenná, dvomi ušnými značkami alebo iným spôsobom ako ušnými značkami podľa príslušnej legislatívy alebo po zistení straty alebo nečitateľnosti ušnej značky. d) Dodržiavať povinnosť hlásenia každej zmeny v chove oviec a kôz do Centrálnej evidencie hospodárskych zvierat do siedmich dní odo dňa zmeny. e) Dodržiavať povinnosť archivácie individuálneho registra oviec a kôz najmenej tri roky.

Dodržiavanie krížového plnenia:

Nedodržiavanie stanovených štandardov - GAEC a požiadaviek ZPH – vedie ku kráteniu priamych platieb resp. niektorých platieb v rámci PRV (agroenvironmentálne platby, vyrovnávacie platby súvisiace so smernicou 2000/60/ES, platby na podporu životných podmienok zvierat, platby na prvé zalesnenie poľnohospodárskej pôdy a platby lesnícko-environmentálneho opatrenia)

Nedodržiavanie krížového plnenia sa nevzťahuje na doplnkové národné priame platby a na ostatné platby v rámci PRV.

Sankcie:

1. Nedbalostné nedodržiavanie stanovených štandardov – GAEC a ZPH:

- vedie k štandardnému 3% kráteniu s možnosťou použitia 1 resp. 5 % krátenia (v závislosti na „rozsahu“, „závažnosti“ a „trvania“ priestupku)
- 1 % krátenie nie je možné uplatniť pri oblasti „zdravie“

2. Opakované nedodržiavanie stanovených štandardov – GAEC a ZPH (ako opakovanie je považované porušenie presne toho istého právneho predpisu ako v prvom prípade):

- vedie k vynásobeniu stanoveného krátenia číslom 3, pričom ak toto krátenie dosiahne úroveň 15 % a kontrolovaný subjekt bol na danú vec kontrolným orgánom upozornený, stáva sa pre ďalší rok toto nedodržiavanie úmyselným, s krátením od 20 % (s tým, že percentuálna sadzba môže byť zvýšená až na 100%)

3. Úmyselné nedodržiavanie stanovených štandardov – GAEC a ZPH:

- vedie minimálne k 20 % kráteniu s možnosťou úplného neposkytnutia dotačných prostriedkov v závislosti od stupňa úmyslu)
- V prípade, že ide o extrémne závažný priestupok, potom sú platby vylúčené i v nasledujúcom roku.

Základná legislatíva EÚ:

- Nariadenie Rady (ES) č. 1782/2003:
 - hlava II, kapitola I, článok 3 až 9 (všeobecne o krížovom plnení)
 - príloha III (záonné požiadavky hospodárenia „ZPH“)
 - príloha IV (dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky „GAEC“)
- Nariadenie Komisie (ES) č. 796/2004:
 - článok 9 (povinnosť členských štátov EÚ zaviesť účinný systém kontrol krížového plnenia)
 - hlava III, kapitola III, články 41 až 48 (kontroly krížového plnenia)
 - hlava IV, kapitola II, články 65 až 67 (uplatňovanie sankcií)